



Številka 62231-6/2014/4

Ljubljana, 21. maj 2014

**EVA 2014-3340-0005**

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE

[Gp.gs@gov.si](mailto:Gp.gs@gov.si)

**ZADEVA: Odlok o razglasitvi kraja poslednjega boja Pohorskega bataljona na Osankarici za kulturni spomenik državnega pomena – predlog za obravnavo**

**1. Predlog sklepov vlade:**

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11, 30/11 – odl. US, 90/12 in 111/13) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... sprejela naslednji sklep:

Vlada Republike Slovenije sprejme Odlok o razglasitvi kraja poslednjega boja Pohorskega bataljona na Osankarici za kulturni spomenik državnega pomena, ga objavi v Uradnem listu RS in ga prek Državnega pravobranilstva Republike Slovenije pošlje pristojnemu zemljiškopravniškemu sodišču.

Tanja ŠARABON  
GENERALNA SEKRETARKA

Sklep prejmejo:

- Ministrstvo za kulturo, Maistrova 10, 1000 Ljubljana
- Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Dunajska 22, 1000 Ljubljana
- Državno pravobranilstvo Republike Slovenije, Šubičeva ulica 2, 1000 Ljubljana
- Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Metelkova 4, 1000 Ljubljana
- Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje

**3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:**

- mag. Gojko Zupan, sekretar
- mag. Ksenija Kovačec Naglič, sekretarka
- Brigita Petek, višja svetovalka I

**3. b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:**

Pri pripravi so sodelovali konservatorji ZVKDS OE Maribor.

**4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu Državnega zbora: /**

Odlok sprejme Vlada RS samostojno.

#### 5. Kratek povzetek gradiva

Skladno z Zakonom o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) Vlada Republike Slovenije z odlokom razglasi enoto kulturne dediščine, ki ima izjemen pomen za Republiko Slovenijo.

Kraj poslednjega boja Pohorskega bataljona na Osankarici na Pohorju je ohranjen in urejen kot javni spomenik. Na avtentični lokaciji, kjer je 8. januarja 1943 padlo 65 borcev Pohorskega bataljona, je smrekov gozd z manjšo jaso, kjer sta arhitekt Branko Kocmut in kipar Slavko Tihec leta 1959 projektirala izjemen in oblikovalsko celosten spomenik NOB.

Kamnite oznake zemljank, spominski stebrički in simbolna oltarna miza s skulpturo dveh umirajočih so kenotaf in izvirna likovna predstavitev zgodovinske lokacije. Prostor uporabljajo za vsakoletne pietetne slovesnosti ob obletnici zadnje bitke pohorskih partizanov. Spomenik ima za Slovenijo poseben družbeni pomen.

#### 6. Presoja posledic za

a)	javnofinančna sredstva v višini, večji od 40 000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	DA
č)	gospodarstvo, posebej na mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, kar vključuje tudi prostorske in varstvene vidike	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"><li>– nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja,</li><li>– razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna</li><li>– na razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij</li></ul>	NE

#### 7.b Predstavitev ocene finančnih posledic, nižjih od 40.000 EUR

/samo, če izbere NE pod točko 6a)/

Odlok natančno opredeljuje obseg spomenika, varstveni režim za kulturno dediščino in naloge upravljavcev. Nima večjih neposrednih finančnih posledic. Predvideva postavitve označevalnih tabel in redno vzdrževanje.

#### 8. Predstavitev sodelovanja javnosti

Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja

DA / NE

/Če NE, navesti razlog za ne objavo: /

/Če DA:

Datum objave: .....

V razpravo so bili vključeni:

- predstavniki zainteresirane javnosti (parlament, poslanci, ZZB),
- predstavniki strokovne javnosti,
- občina.

Mnenja, predloge, pripombe so podali:

- lastnik, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, Dunajska 58, Ljubljana,
- pristojni Zavod za varstvo narave,
- ZZB Slovenska Bistrica.

Upoštevani so bili:

- v celoti: Zavod za varstvo narave,
- lastnik, brez vsebinskih pripomb.

Bistvena odprta vprašanja:

---

Javnost je bila vključena v pripravo gradiva v skladu z Zakonom, kar je razvidno v predlogu in obrazložitvi predpisa.

**9. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti**

**DA**

**10. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade**

**NE**

**Dr. Uroš Grilc**

**minister**

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11, 30/11 – odl. US, 90/12 in 111/13) Vlada Republike Slovenije izdaja

## **O D L O K**

### **o razglasitvi kraja poslednjega boja Pohorskega bataljona na Osankarici za kulturni spomenik državnega pomena**

#### 1. člen

- (1) Za kulturni spomenik državnega pomena se razglasi enota kulturne dediščine Osankarica - Kraj poslednjega boja Pohorskega bataljona (EŠD 418).
- (2) Enota ima izjemen kulturni pomen za Republiko Slovenijo in poseben družbeni pomen kot pomembna zgodovinska lokacija in simbolni prostor dediščine naše države.
- (3) Enota je kulturni spomenik z zgodovinskimi, simbolnimi, krajinskimi in arhitekturnimi (umetnostnimi) vrednotami.
- (4) Enota je varovana z namenom ohranjanja avtentičnega prostora in simbolnega kraja spomina na vse padle partizane na Pohorju.

#### 2. člen

Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik državnega pomena, so:

- kulturni spomenik je avtentični prostor zadnjega boja partizanskega bataljona, v katerem so padli vsi borci,
- prostor je nadgrajen z javnim spomenikom, ki je izjemna kiparska in prostorska celota (arhitekt Branko Kocmut, skulptura Slavko Tihec, 1959) in je eden ključnih spomenikov padlim v Sloveniji,
- avtentični ostanki zimskega tabora in javni spomenik so pomembni za razumevanje zgodovinskih dogajanj v Evropi.

#### 3. člen

- (1) Spomenik obsega nepremičnino: parcelo št. 1494/7, k. o. 725 - Kot.
- (2) Meja spomenika je določena na digitalnem katastrskem načrtu (uveljavljen 6. maja 2002, Uradni list RS, št. 43/02; datoteka z dne 25. februarja 2014; izvorno merilo 1 : 2880) in vrisana na temeljnem topografskem načrtu v merilu 1 : 10000.
- (3) Izvirnika načrtov iz prejšnjega odstavka hranita ministrstvo, pristojno za kulturno dediščino, in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Zavod).

#### 4. člen

Varovane sestavine kulturnega spomenika so:

- urejene površine nekdanjega partizanskega taborišča v smrekovem gozdu (Gozdni rezervat Pohorski bataljon) s spominskimi ploščami in klesanimi ploščami petnajstih zemljank ter dvaintrideset kvadrov, kenotafov z imeni padlih,
- podstavek, podložna plošča spomenika in bronasta skulptura iz leta 1959 (Slavko Tihec),
- veduta na spomenik in iz spomenika.

## 5. člen

Za kulturni spomenik velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje celote in imenovanih varovanih sestavin,
- varovanje krajinskih značilnosti in obsega spomenika,
- podrejanje vsake rabe prostora in vseh posegov ohranjanju in vzdrževanju varovanih spomeniških lastnosti,
- prepoved gradnje ali urejanja pomožnih, začasnih, infrastrukturnih ali drugih objektov,
- prepoved postavljanja začasnih ali trajnih reklamnih napisov, košev za smeti in druge podobne opreme ob spominskih znamenjih in skulpturi,
- prepoved postavljanja sveč na kamnit podstavek s skulpturo,
- prepoved dejavnosti, ki lahko okrnijo pomen območja, vključno s povzročanjem čezmernega hrupa in podobno,
- redno vzdrževanje spominskih znamenj in skulpture in neposredne okolice,
- vzdrževanje in redno pomlajevanje parkovnega gozda v skladu s predpisi o ohranjanju narave,
- prepoved kakršne koli uporabe motornih in drugih vozil, vključno koles, razen za redno ali interventno vzdrževanje, ki ga je treba izvajati ob suhem vremenu in z obstoječih poti,
- preprečevanje zaraščanja in redno čiščenje samozasejanega drevja in grmovja,
- prepoved vodenja ali paše živali in prepoved krmljenja divjadi na območju spomenika,
- trajna umetna razsvetlitev na območju spomenika ni dovoljena,
- z nadzorovano gozdarsko in drugo dovoljeno rabo zemljišč je treba ohranjati in zagotavljati varovanje spomeniških lastnosti, veduto na spomenik in iz spomenika,
- gozdne ceste in poti je treba ohranjati v sedanjih širinah in materialih, odpiranje novih ali širitev obstoječih poti ni dovoljeno,
- mogoče je vzdrževati trase obstoječih gozdnih vlak, urejanje novih ni dovoljeno.

## 6. člen

Lastnik in upravljavec spomenika morata javnosti omogočati dostop do spomenika ter skrbeti za njegovo vzdrževanje in predstavljanje. Javni dostop ne sme ogroziti varovanih sestavin spomenika ali posameznih spomeniških vrednot, zlasti ne originalne materialne substance in spomske namembnosti.

## 7. člen

Spomenik se označi na samostojni tabli na robu območja s predpisano oznako, tako da ne krni likovne podobe ali posameznih delov kulturnega spomenika.

## 8. člen

Za vse posege v spomenik, razen če zakon ne določa drugače, je treba predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje pristojnega Zavoda.

## 9. člen

Izvajanje tega odloka nadzira inšpektorat, pristojen za kulturno dediščino.

## KONČNI DOLOČBI

## 11. člen

Pristojno sodišče po uradni dolžnosti v zemljiški knjigi zaznamuje status kulturnega spomenika na nepremičnini, navedeni v prvem odstavku 3. člena tega odloka.

12. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

EVA: 2014-3340-0005

Ljubljana,

Vlada Republike Slovenije

mag. Alenka BRATUŠEK  
P R E D S E D N I C A

## **OBRAZLOŽITEV**

### **UVOD**

#### **1. Pravna podlaga:**

Zakon o varstvu kulturne dediščine: ZVKD-1 (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11, 30/11 – odl. US, 90/12 in 111/13) v 12. in 13. členu predpisuje način razglašanja kulturnih spomenikov.

### **12. člen (razglasitev nepremičnega spomenika)**

*(1) Zavod pripravi predlog za razglasitev spomenika po lastni presoji ali na pobudo koga drugega. Če zavod zavrne pobudo za razglasitev, mora pobudnika seznaniti s svojo odločitvijo in z razlogi zanj.*

*(2) Zavod mora o pripravi predloga za razglasitev seznaniti lastnike dediščine, ki naj bi se razglasila za spomenik, ter jim dati možnost, da podajo svoje mnenje v zvezi z razglasitvijo. Lastniki se obveščajo praviloma po pošti ali z javnim naznanilom, če je ta način zaradi večjega števila, težke dosegljivosti ali neznanega naslova primernejši (npr. na nepremičnini, katere razglasitev se predlaga, v uradnem glasilu, v sredstvih javnega obveščanja ali na drug primeren način). Kadar se izvede javna obravnava, obveščanje lastnikov v skladu s tem odstavkom ni potrebno.*

*(3) Zavod mora izvesti javno obravnavo, če gre za razglasitev spomeniškega območja. O javni obravnavi se javnost obvesti z objavo datuma obravnave, načinom dostopnosti gradiv, rokov za podajo mnenj in navedbo organa, ki mnenja sprejema. Obvestilo o obravnavi se objavi v vsaj enem javnem sredstvu obveščanja najmanj deset dni pred javno obravnavo. V času do javne obravnave mora biti zagotovljen javen dostop do gradiv, ki so predmet javne obravnave.*

*(4) Na javni obravnavi se predstavijo razlogi za razglasitev, osnutek akta o razglasitvi in kartografska dokumentacija. Vsakdo ima možnost, da ustno ali pisno poda svoje mnenje v zvezi z razglasitvijo. Zavod se mora do mnenj opredeliti.*

*(5) Postopek razglasitve spomenika lokalnega pomena vodi pristojni organ pokrajine ali občine ob smiselni uporabi določb drugega do četrtega odstavka tega člena. Predlog za razglasitev spomenika lokalnega pomena pripravi zavod.*

### **13. člen (akt o razglasitvi)**

*(1) Spomenik državnega pomena se razglasi z aktom vlade, spomenik lokalnega pomena pa z odlokom predstavniškega organa pokrajine ali občine (v nadaljnjem besedilu: akt o razglasitvi).*

*(2) Akt o razglasitvi obsega zlasti:*

*– identifikacijo spomenika, vključno z določitvijo meje spomenika tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru,*

*– vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik,*

*– varstveni režim spomenika,*

*– vplivno območje, kadar je to zaradi zagotavljanja prostorske celovitosti spomenika potrebno, vključno z določitvijo meje vplivnega območja tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru,*

*– varstveni režim v vplivnem območju,*

*– morebitno obveznost javne dostopnosti spomenika,*

*– zahteve glede upravljanja ter morebitno obveznost sprejema načrta upravljanja in*

*– inventarno knjigo premičnin, ki so sestavni del spomenika, kadar je to potrebno.*

*(3) Na podlagi akta o razglasitvi se pravni status nepremičnega spomenika in njegovega vplivnega območja, če je to določeno z aktom o razglasitvi, zaznamuje v zemljiški knjigi kot zaznamba*

*nepremičnega spomenika. Organ, ki je spomenik razglasil, pošlje akt o razglasitvi na pristojno zemljiško knjigo. Vpis nepremičnega spomenika v zemljiško knjigo se opravi po uradni dolžnosti.*

*(4) Zaznamba nepremičnega spomenika v zemljiško knjigo se ne izvede za spomeniška območja, razen v delih, ki obsegajo arheološka najdišča ali v delih, kjer zahtevo za zaznambo določi akt o razglasitvi.*

2. Rok za izdajo uredbe, določen z zakonom  
Zakon ne določa rokov za izdajo odloka.

3. Splošna obrazložitev predloga uredbe:

Na predlog Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Maribor (v nadaljnjem besedilu: OE Maribor), ki je pripravila utemeljene strokovne podlage, je ministrstvo, pristojno za kulturno dediščino, ovrednotilo, da ima enota dediščine Osankarica – Kraj poslednjega boja Pohorskega bataljona (EŠD 418) lastnosti spomenika državnega pomena. Zaradi tega predlagamo Vladi Republike Slovenije, da v skladu s svojimi pristojnostmi enoto razglasi za kulturni spomenik državnega pomena.

Na podlagi 12. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine je OE Maribor 9. januarja 2014 pozval lastnika spomenika, ki se razglaša s tem odlokom, da sporoči svoje mnenje o predlogu odloka o razglasitvi. OE Maribor je prejel pripombe lastnika, ki pa niso bile vsebinske. OE Maribor zato ni dopolnjeval osnutka odloka. Odgovor lastnika je kot del dokumentacije o seznanjanju lastnikov OE Maribor poslal Ministrstvu za kulturo, kjer je na vpogled.

OE Maribor je pridobil Naravovarstvene smernice za pripravo akta o razglasitvi spomenika (EŠD 418) za spomenik državnega pomena. Pripravil jih je Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, OE Maribor. Iz poročila izhaja, da razglasitev za kulturni spomenik državnega pomena ne bo negativno vplivala na zavarovano območje Gozdni rezervat Pohorski bataljon, na naravno vrednoto Trije žebliji – gozd (ident. št. 6122), na stanje vrst in habitatnih tipov EPO Pohorje in območij varstva Natura 2000.

4. Obrazložitev glede opravljanja tekočih poslov vlade

Akt o razglasitvi za kulturni spomenik je izvršilni predpis na osnovi ZVKD-1. Ta zakon predpisuje, da akte o razglasitvi za kulturni spomenik državnega pomena izdaja vlada, vendar ne določa, katere spomenike konkretno naj z njimi razglasi. Zato izdaje aktov o razglasitvi ne moremo šteti za vnaprej določeno dolžnost izpolnitve zakona, temveč jih vlada lahko sprejema po lastni presoji. Vendar ZVKD-1 v postopku sprejemanja akta o razglasitvi zagotavlja, da je sprejetje akta o razglasitvi za kulturni spomenik potrditev strokovnih ovrednotenj kulturne dediščine. Predlog za razglasitev obvezno pripravi Zavod za varstvo kulturne dediščine, ki je po ZVKD-1 edina pristojna organizacija za varstvo nepremične kulturne dediščine. Razglasitev nima finančnih posledic za državni proračun.

Postopek za razglasitev spomenika državnega pomena se je začel in je bil v medresorskem usklajevanju že pred začetkom obdobja, ko vlada začela opravljati le še tekoče posle. V postopek razglasitve so bili vključeni lastniki dediščine in druga zainteresirana javnost, ki razglasitev pričakujejo. Če se razglasitev prestavi na kasnejše obdobje, bo treba ponovno določiti vse parcele spomenika, preveriti morebitne nove lastnike in jih obvestiti, kar predstavlja nepotrebno dodatno delo in je z vidika racionalnosti in učinkovitosti dela javne uprave nesmotno.

Sprejemanje aktov o razglasitvi za kulturni spomenik ob izpolnitvi zakonsko določenih pogojev in upoštevanju zakonsko določenega postopka očitno narekuje ZVKD-1. Glede na navedeno sprejetje akta o razglasitvi spomenika državnega pomena sodi v okvir opravljanja tekočih poslov vlade.



## Vsebinska obrazložitev

Nemške okupacijske oblasti na Štajerskem so v jeseni leta 1942 natančno spremljale delovanje partizanske enote, imenovane Pohorski bataljon. Enota je bila dejavna na Pohorju in v okoliških vaseh. Partizani so izvajali različne sabotaže in atentate. Poveljnik bataljona je bil Rudolf Mede - Gropa. Enota je bila formalno razdeljena v tri čete in ženski vod.

Nemške policijske, vojaške in pomožne enote, verjetno okoli 2000 ljudi, so 8. januarja 1943 obkolile zimski tabor partizanov v smrekovem gozdu blizu Osankarice. Ožja lokacija je znana pod imenom Trije žebli. Pred poldnem se je začel za partizane v taboru tragičen spopad. Obkoljen je bil ves tabor, ki je bil urejen na površini približno 100 x 100 m, z okoli 26 zemljankami. V boju je padlo 69 partizanov, ki so bili v taboru. Edinega preživelega ranjenca (Franca Kunaverja - Sulca) so ustrelili pozneje kot talca v Ljubnem. Boj je po nemških virih trajal okoli dve uri in pol. Na nemški strani je bilo, kakor so zapisali v svojih dokumentih, 19 mrtvih in 20 ranjenih. Devet dni pozneje je v Završah padla še bataljonova patrulja. Junaški boj in smrt partizanov sta bila po koncu vojne čaščena v številnih opisih in knjigah. Poudarjena je bila vloga pohorskega kmeta Alfonza Šarha in njegovih treh sinov ter posameznih partizank. Več borcev so razglasili za narodne heroje, med njimi so Jože Menih, Pavla Mede in Alfonz Šarh.

Mrtve (65 partizanov) so prepeljali v Gradec/Graz in jih pokopali na tamkajšnjem pokopališču. Po drugi svetovni vojni so v Gradcu/Grazu postavili spomenik v obliki loka z žaro (arhitekt Boris Kobe). Spomenik je posvečen vsem žrtvam iz Slovenije, ki so jih pokopali na tem pokopališču. Štiri padle so pokopali v Čadramu pri Oplotnici. Te mrtve so po vojni prepeljali v Ruše in jih pokopali v partizanski grobnici.

Na kraju, kjer je bilo taborišče, so štiri leta po vojni postavili manjši spomenik. Večji, likovno izjemen spomenik je bil urejen do slovesnosti ob dnevu borca 4. julija 1959. Sestavljajo ga simbolični kamniti kvadri položajev okoli taborišča (32) in pravokotne plošče na lokacijah zemljank (15). Na kamne so vklesali imena padlih, na večje plošče imena delov bataljona. V sredini, kjer naj bi bila med vojno večja zemljanka štaba enote, je dvignjen podstavek s kamnito ploščo in simbolično dvojno bronasto figuro para umirajočih. Avtorja celote sta arhitekt Branko Kocmut in kipar Slavko Tihec, avtorsko najbolj prepoznavna ustvarjalca na področju arhitekture in kiparstva na Štajerskem v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja.

Spomeniška celota je značilen slovenski spomenik NOB, kakršni so nastajali od leta 1949. Pri njih so avtorji premišljeno nadgradili naravne danosti prostora in dodajali posamezne sestavine, s katerimi so dopolnili krajinsko podobo in simboliko pietetnih prostorov. V začetku so tak način razvijali arhitekti Plečnikove šole (npr. Edo Mihevc, Vinko Glanz) skupaj s kiparji zagrebške (brata Kalin, Frančišek Smerdu), praške (Karel Putrih) in ljubljanske šole (Jakob Savinšek, Stojan Batič, Janez Boljka, Drago Tršar). Pozneje so mlajši ustvarjalci razvili nove načine spomeniških zasnov.

Ob obletnicah zadnjega boja vsakega januarja organizirajo pohode do spomenika na Pohorju. Pot do spomenika, oddaljenega 15 do 20 minut hoje od ceste, je markirana. V gozdu je več pojasnjevalnih informacijskih tabel. Pri križišču gozdnih cest stoji Dom na Osankarici, planinska kočica z gostinskim lokalom. V prizidku kočice je stalna muzejska predstavitev Pohorskega bataljona. Prvo razstavo so tam uredili leta 1951. V leta 2002 prenovljeni postavitvi so maketa taborišča, fotografije posameznih borcev, njihovi osebni podatki. V opisih in na kartah je širša razlaga s predstavitvijo njihovega zadnjega boja. Za muzejsko postavitev skrbi Zavod za kulturo iz Slovenske Bistrice. Pri tem jim strokovno pomaga Muzej narodne osvoboditve iz Maribora.